

TÜRK KÜLTÜRÜNDE

ARGO

Editörler

Prof. Dr. EMİNE GÜRSOY-NASKALİ

Doç. Dr. GÜLDEN SAĞOL

Türkistan ve Azerbaycan Araştırma Merkezi Yayını
Publications of Turkestan and Azerbaijan Research Centre

Türk Kùltüründe Argo

Editörler

Prof. Dr. Emine GÛRSOY-NASKALİ ve Doç. Dr. Gùlden SAĞOL

ISBN 90-804409-9-X

Birinci Baskı: 2002, Haarlem, Hollanda

© Copyright 2002, SOTA

Research Centre for Turkestan, Azerbaijan, Crimea, Caucasus, and Siberia

Ofset Hazırlık: Yücel Dağılı

Kapak Tasarım: Paralel Reklam

Baskı: Bizim Matbaa

All rights reserved.

No parts of this book may be produced or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Bütün hakları saklıdır.

SOTA Vakfının müsaadesi olmadan tamamen veya kısmen iktibas edilemez.

Yayınlayan / Publisher

Stichting SOTA

Postbus 9642

2003 LP Haarlem

Netherlands

Telephone / fax: +31 23 529 28 83

E-mail: <sota@wanadoo.nl>

<<http://www.turkistan.org>>

İÇİNDEKİLER

Sunuş / Emine Gürsoy-Naskali.....	7
Giriş / Emine Gürsoy-Naskali.....	9

I

ARGONUN ANATOMİSİ

Argo Üzerine / Mesut Şen.....	13
Gizli Dil Olarak Argonun Fonksiyonu Üzerine / Nevzat Özkan.....	23
Argoya Dilbilimsel Açıdan Bir Bakış / Aysel Uzuntaş.....	31
Pazar Konuşmaları: Argoya Halkbilimsel Bir Yaklaşım / Hande Birkalan.....	41
Sanatsal Bir Dışavurum Formu Olarak Argo Kavramının Halkbilimsel Çözümlemesi / Özkul Çobanoğlu.....	49
Dilbilim Yöntemleri Işığında Argonun İncelenmesi / Kutlay Yağmur - Hendrik Boeschoten.....	57
Anlam Bilimi Açısından Argo / Nesrin Altun.....	67
Argo Sözlükleri / Gülden Sağol.....	73

II

ARGO ALAN VE MEKÂNLARI

Okey Oyuncuları Argosu / Erdal Şahin.....	93
Argoda Kadın / Aylin Koç.....	103
At Yarışı Argosu / Göksel Öztürk.....	115
Satıcı Argosu / Fahrünnisa Bilecik.....	123
Askerî Okul Argosu / Nurgül Yıldız.....	129
Alkol ve Madde Alt Kültürü Argosu / Özcan Köknel.....	135
+ The Russian Lexicon, 2001 / Leonid Finkelstein.....	143
Argo ve Beyoğlu Argosu / Özdemir Kaptan Arkan.....	149

III

EDEBİYATTA ARGO

Edebiyat Argo İlişkisi / Emel Kefeli.....	169
Modern Türk Şiirinde Argo - İki Örnek: Metin Eloğlu - Salâh Birsell / Bâki Asiltürk.....	183
Ahmed Rasim'de Argo / Muhammet Gür.....	199
Tip Yaratma Tekniği Olarak Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın Romanlarında Argo / Handan İnci.....	213

Sait Faik'in <i>Medar-ı Maişet Motoru</i> Romanı ve Almanca Çevirisinde Argo Kullanımı / İmran Karabağ	223
Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın <i>Şipsevdi</i> Romanında Argo Kullanımı / Şehnaz Aliş	235
Günümüz Şiirinde Argo / Sevinç Ergiydiren	245

IV

HALK EDEBİYATINDA ARGO

Tiyatro ve Argo (Gelenekli Tiyatromuzda Argo) / Enver Töre	257
Karagöz'de Argo Kelimelerin Gülme unsuru Olarak Kullanılması / Aynur Koçak	269

V

DİVAN EDEBİYATINDA ARGO

Tehzil ve Argo / İskender Pala	275
Şerîfî'nin Şehnâme Çevirisi'ndeki Bazı Kelime ve Deyimler Üzerine / Zuhâl Kültürâl	295

VI

ARGO KAYNAKLARI

Bugünkü Rus Argosunda Türkçeden Geçen Kelimeler / Timur Kocaoğlu	303
Yeme-İçmeyle İlgili Argo Sözcükler ve Deyim Aktarmaları / Arzu Çiftioğlu	311
Türk Argosunda Genel Dilin Hayvan Adlarından Yararlanılma / Halil Ersoylu	315
<i>Türkçe Sözlük'teki</i> Argo Ögeleri / Kâmile İmer	341

VII

MEDYADA ARGO

Kitle İletişim Araçlarında Argo Kullanımı Argoya Toplum- Dilbilimsel Bir Yaklaşım / Bekir Savaş	349
Gençler Arasında Argo Kullanımı ve Gençlerin Argo Karşısındaki Tutumu / Asiye Mevhibe Coşar - Bilgehan Atsız Gökdağ	361

VIII

ARGO BİR HİKÂYE

Yeme İçmeyle İlgili Argo Sözlerle Kurulan Bir Hikâye / Arzu Çiftioğlu	377
--	-----

ARGO SÖZLÜKLERİ

Gülden SAĞOL*

Argonun tanımı, ortak dilden ayrı olarak daha çok kendini gizlemek isteyen belli topluluklar tarafından kullanılan, herkesçe anlaşılmayan, genellikle kaba dil olarak kabul edilen, yabancı dillerden aynen veya bozularak alınmış kelime ve deyimler yanında ortak dildeki kelimelere farklı anlamlar yükleyen, mecazî anlamların önemli yer tuttuğu özel dil olarak yapılabilir. Hırsız argosu, asker argosu, öğrenci argosu, artist argosu gibi çeşitleri vardır (Topaloğlu: 29). Osmanlıcada “lisân-ı erâzil”, “lisân-ı hezele” terimleriyle karşılanan, halk arasında “külhanbeyi, tulumbacı veya ayak takımı ağzı” denen ve yine eski lügatlerde “hırsız dili” anlamında “kayış dili” tabirleriyle karşılanan argoyu, halk dili, kaba dil, teklifsiz konuşma ve zaman zaman meslekî jargondan ayırmak oldukça zordur. Özellikle de argo ile halk dili arasına kesin bir sınır çizmek imkânsız gibidir. Çünkü bugünün argosu yarının halk diline karışabilir.

Argonun söz dağarcığı, genel dildeki kelimelere özel anlamlar verilerek, bazı kelimelerde bilinçli değişiklikler yapılarak, aynı dilin lehçelerinden, ağızlarından veya yabancı asıllı unsurlardan yararlanılarak, bazen de eskimiş unsurlar diriltilecek meydana getirilir. Bu meydana getiriş sırasında özellikle de toplumda hüküm süren modalardan yararlanılır ki bundan dolayı rahatlıkla her devrin bir argosu vardır denilebilir.

Argonun temelinde gizlilik vardır. Yazıya geçirildiğinde bu gizlilik ortadan kalkar, argo kelime anlaşılır olunca da argo olmaktan çıkar. Ama bir yandan hem de büyük bir hızla yeni argolar üretilir, kelimeler bir taraftan yok olurken, diğer taraftan yeni kelimeler eklenir. Hulki Aktunç’un da belirttiği

* Doç. Dr. Gülden Sağol, Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul.

gibi aslında hiçbir sözlük argoya yetişemez (Aktunç: 377). Bugün artık *araklamak, çakmak, kodes, zokayı yutmak* gibi kelimeler argodan silinmeye yüz tutarak genel dile, daha doğru bir ifadeyle halk diline girmişlerdir.

Biz argonun ilk izlerini Türkçenin ilk sözlüğünde, Kaşgarlı Mahmud'un *Dîvânü Lûgati't-Türk* adlı eserinde buluruz.¹ Kaşgarlı Mahmud burada argo olarak nitelendirilebilecek kelimeleri - bu kelimelere kesin olarak argodur demek mümkün değildir, bunlar için halk dili veya kaba dil denilmesi daha doğru olabilir - diğer kelimelerden ayırma yoluna gitmeden verir. Biz Türkçenin argo malzemesini 1307/1889-90 tarihine kadar, müstakil argo sözlüklerinde değil de kimi Türkçe sözlüklerde bu şekilde veya "avam lisanı" gibi şekillerde görürüz.

Bilinen ilk müstakil argo sözlüğü A. Fikri'nin 1307/1889-90 tarihli *Lûgat-i Garîbe* adlı kitabıdır. 28 sayfadan ibaret olan sözlükte oldukça az sayıda kelime yer almaktadır ki biz bunun sebebini kitabın 26 Şubat 1305 tarihli "ifade-i muhsusa" kısmında yazarın kendi ağzından buluyoruz (s. 2). Bu kelimelerin "hoppa, hafif mizaçlı kişiler tarafından kullanıldığını" belirten A. Fikri, sözlüğüne sadece meşhur olan kelimeler ile umumî âdâba aykırı olmayanları aldığını bizzat kendisi bize bildirmektedir.

Söz konusu sözlükte kelimeler yer yer cümlelerle örneklendirilmiştir, ama bu örnekler tanıklı değildir. Zaten yazar bu çalışmayı bu kelimeleri kullanan kişilere müracaat ederek oluşturduğunu kendisi de belirtmektedir (s. 2).

Sözlükte argo olarak değerlendirilemeyecek kelimelere de yer verilmiştir: "Eğlenmek, tahkir etmek" anlamında *alay* kelimesi (s. 4), "seri, çabuk" anlamında *arı* kelimesi (uşaklar arı gibi: uşaklar seridir, s. 5), "bayağı, âdi, edna" anlamında *aşa* kelimesi (Aşanın işi: pek âdi, s. 6) "canını tehlikeden sakınmayan, canı tez" anlamında *atak* kelimesi (s. 6), "kabadayı, yiğit" anlamında *efe* kelimesi (s. 8) gibi.

Aynı anlamda kullanılan kelimelerin belirtilerek bu tür kelimelerin sadece bir yerde manalandırıldığı sözlükte [**andavullu** (abullabut). Bak (s. 4).], yardımcı fiillerle kurulan birleşikler için ayrı maddeler yapılmadığı, bunların söz konusu fiilin altında sıralandığı görülmektedir, meselâ **almak** maddesinin içinde bununla teşkil edilenler gösterilmiştir: **alaya almak** "eğlenmek", **göz hapsine almak** "gözünü birinde ayırmayıp canını sıkmak" gibi. Üstelik bunları argo olarak değerlendirmek de aslında mümkün değildir (s. 7).

¹ Bu sözlükteki argo sayılabilecek kelimeler için bk. Aktunç: 17-19.

Bu sözlükte yer aldığı halde bugün unutulmuş veya genel dile giren kelimeler de bulunmaktadır: **asma** “deyn, borç. Asma dikmek: borç edip de vermemek” (s. 5) [**asma** kelimesi Devellioğlu’nun sözlüğünde **asma dikmek** “borcunun vermemek” şeklinde yer almaktadır (s. 59), ama daha sonra *asma* ve *asma dikmek* unutulmuş günümüzde bu anlamda *asmak* kullanılmaktadır (Aktunç: 45)]. Candan sevilenlere hitapta kullanıldığı belirtilen **anam babam** (s. 5) ifadesi ise - her ne kadar *Türkçe Sözlük*’te argo olarak değerlendirilmişse de - [**anam babam** argo teklifsiz bir seslenme (s. 102)] bugün için artık argodan çok halk dili unsuru olarak bakabileceğimiz bu kullanım Hulki Aktunç’un sözlüğünde yer almamaktadır, Devellioğlu’nun sözlüğünde ise vardır.]

Tarih itibarıyla ikinci argo sözlüğü O. Cemal Kaygılı’nın *Argo Lugati* adlı çalışmasıdır, bu çalışma, 24 Temmuz-20 Ağustos 1932 tarihleri arasında *Haber* gazetesinde tefrika edilmiş ve şimdiye kadar kitap olarak basılmamıştır. 600 civarında kelime kadrosuna sahip olan bu sözlükte kelimeler, cümlelerle örneklendirilmiştir.

Üçüncü argo sözlüğü ilk baskısı 1941’de, son baskısı 1980’de olmak üzere toplam altı kere basılan *Türk Argosu* adlı sözlüktür. Ferit Devellioğlu tarafından hazırlanan bu sözlükte bütün madde başlarının yanında kelimenin kökeni, türü (isim, sıfat vb.) ve biliniyorsa hangi grup tarafından kullanıldığı belirtilir (öğrenci argosu, şöför argosu vb.). Genellikle kelimeler cümlelerle örneklendirilir, ama bu örnekler birkaç istisna dışında tanıklı değildir. İki bölüm hâlinde düzenlenen kitabın ikinci bölümü kavramlar indeksine ayrılmıştır.

Yer yer sıralama bozukluklarına rastlanılan kitapta [**akrep** (s. 55) kelimesinin ardından **ahtapot** (s. 55) kelimesinin yer alması gibi], günümüzde yaşamayan argo malzemeyi de buluruz: Meselâ, “Yalana, dolana, hiyleye kanmak” anlamında **afiş yutmak** ifadesi (s. 54), Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük*’te vardır ve diğer deyimlerden fark gözetilmeksizin verilmiştir [**afiş yutmak** yalana dolana kanmak (s. 29)], Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise yer almamaktadır. Her ne kadar bugün için **afiş yutmak** argo olarak nitelendirilmese de *Türkçe Sözlük*’te genel dile ait bir kelime gibi verilmemesi daha iyi olurdu. Bunun dışında bildiğimiz kadarıyla bugünkü argoda bulunmayan “yanına yaşlı bir kadın düşmek” anlamında **amorti çarpmak** (s. 56), “kadınla erkekli bir eğlencenin dönüşünde [şöför] arabayı yıkamak veya yıkatmak” anlamında **aptes aldirmek** [**arabaya**] (s.

58), “yabancı şöför, arabada bir kaç saat çalışmak” anlamında **arabayı sallamak** (s. 58), “yalan dolan, palavra” anlamında **asma sakal-takma bıyık** (s. 59), “almak, habersiz almak, hırsızlık etmek” anlamında **aşıremento etmek** (s. 59), “hafifmeşrep kadın, fahişe” anlamında **aynalı pembe** (s. 61), “ufaktefek, çelimsiz kimse” anlamında **az gelişmiş ülke** (s. 61), “soygunculuk” anlamında **bulgurculuk** (s. 66) gibi kelimeleri ihtiva etmektedir ki bunlar genel dile de girmemişlerdir.

Elimizdeki dördüncü argo sözlüğü Seyfettin şımişek’in hazırladığı 1958 tarihinde basılan *Argo Lügatçesi* adlı kitaptır. Seyfettin şımişek, bu kitabı Eylül 1954 tarihini taşıyan önsözünde de belirttiği üzere umumî yerlerde duyduğu argo tabirleri toplayarak oluşturmuştur.²

Kitap 19 sayfadan oluşmaktadır ki zaten Seyfettin şımişek kendisi de bu çalışmaya tamam gözüyle bakmadığını, tespit edemediği daha pek çok argo tabirin bulunabileceğini belirtmektedir (s. 3). Ayrıca kitapta yer yer argo olarak nitelendirilemeyecek kelimelerin de bulunduğu görülmektedir: **anca** [“her zaman birlikte. Anca beraber kanca beraber (s. 4)], **argo** [“aynı meslek veya aynı topluluk sınıfı arasında kullanılan özel anlatım (s. 4)]³, **ilingir sofrası** [“zerine mezeler konmuş derme, çatma içki sofrası. O her akşam ilingir sofrasına ker” (s. 6)], **omuzdaş** [“meslekdaş, arkadaş, hempa, hampa” (s. 12)], **slang** [“İngiliz argosuna verilen isim” (s. 15)].

Genellikle kelimelerin cümlelerle rneklenirildiği sözlükte, bazen örneklerin madde başı olarak ele alınan kelimelerden değil de onların türemiş şekillerinden verildiği görülmektedir: **aval** [Sersem, budala. Bu günlerde çok

² “İşte bunun gibi kahvede, sinemada, otelde, tramvayda, takside, vapurda, parkta v.s. umumî yerlerde her gün duyup bir oklarının mnlerini çözemediğimiz argo tbirlerinin mukabillerini araştırarak (pis argo hariç) bu küçük lgateyi meydana getirebildim.” s. 3.

³ Seyfettin şımişek kitabının önsözünde argonun tanımını şöyle yapar: “Hemen bütün milletlerin (Argo) denilen bir külhanbeyi dili vardır. Buna (Klhanbeyi Dili) veya (Kayış Dili) de denilmektedir. Türkiye’ye Argo Dilini en başta Ltinler, Cenevizliler ve ingeneler getirmişlerdir. Bizim külhanbey dilini Ltince, İtalyanca ve ingenece ile biraz da Ermeni ve Rumcadan alma tbirler teşkil etmektedir. Fakat bugün (Klhanbeylik her ne kadar ortadan kalkmış sayılırsa da) sırf türkçe olarak külhanbey dili moda olmuş gibidir. İki üç arkadaş bir araya gelince sanki güzel bir gterişmiş gibi argo dilini kullanmayı tercih etmektedirler. Bu hiç de güzel bir şey olmamakla beraber devam etmektedir. Güzel trkemiz varken, argo tbirlerinin kullanılması tavsiye edilemez. Bununla beraber büyüklü, küçüklü edep dışı tbirleri yüz kıztartıcı ağır küfürleri ihtiva eden pis argo’dan sarfınazar, zararsız olanlarının kullanılması bir dereceye kadar mazur görülebilir.” s. 3.

avallaştın. (s. 4)], **makas** [Yeter, kâfi, kısa kes. Fazla konuşma biraz makasla. (s. 10)], **piyastos** [Yakalanmak, ele geçmek. Pilâkiyi dün piyastos edivermişler (s. 13) (Burada ayrıca anlamlamada da hata var: **piyastos etmek** “yakalamak” anlamına gelmeli. Bk. **piyastos, piyastos etmek, piyastos olmak**, Aktunç: 242.)], **sıfır** [İflâs etmek. Sıfırı tüketti. (s. 15)]; **sıfır** [Ölmek (s. 15) (Bu madde aslında **sıfırı tüketmek** olarak verilmeliydi)]; **tav** [Oyunda karşısındakini oyun oynamıya heveslendirme. Herifi bir tav’a aldık, papelleri sökülüverdi (s. 16)], **tav** [Bir kimsenin cömertlik mizacını okşiyarak para koparan veya sızdıran dolandırıcı (s. 16)]; **toka** [Vermek. Paraları toka etti (s. 17)], **zâr** [Keyf, sarhoş. Herif artık zâr olmuş (s. 18)], **zimbırtı** [Çalgı, saz, musiki âleti. Şunu bir zimbırdat bakalım! (s. 19)].

Sözlükte anamlanlandırmada da yer yer yanlışlık yapıldığı görülmektedir: **yalan söylemek** (Civalı zar hakkında kullanılır) İstenilen sayının gelmesi. Öküzleri koştum. Düşüş gelecekti yalan söyledi, s. 18 (Mana “istenilen sayı gelmemek” şeklinde verilmeliydi.); **sağdırmak** Hile ile parası alınmak, s. 14 (Kelimenin manası “hile ile parasını al(dır)mak” şeklinde verilmeliydi.). Ayrıca bu sözlükte bu günkü argo sözlüklerinde yer almayan madeler de bulunmaktadır: **aynacı** [Hileci, şu aynacılığı artık bıraksak iyi olacak, s. 4 (Devellioğlu’nun sözlüğünde de bulunmayan bu kelime, *Türkçe Sözlük*’te mecaz açıklamasıyla yer almaktadır: **aynacı 2. mec.** Hileci, işine hile karıştıran, s. 177)]; **caddeyi tutmak** [Çekilip gitmek. Artık fazla oldun, caddeyi tut bakalım, s. 5 (Devellioğlu’nun sözlüğü ile Hulki Aktunç’un sözlüğünde yer almayan bu kelime, *Türkçe Sözlük*’te mevcuttur: **caddeyi tutmak 2)** *argo* (korkulu bir durumda) başını alıp gitmek, uzaklaşmak, s. 375)]; **canına okumak** [Bozmak, berbat etmek. Dolu ekinlerin canına ökudu, s. 5 (**canına okumak tkz.** berbat ve perişan etmek, *Türkçe Sözlük*: 382)]; **canına yandığının** [Sevgi, hayranlık, öfke gibi türlü duyguları anlatır. Canına yandığının kadını, s. 5 (*Türkçe Sözlük*’te **canına yandığım** (veya **yandığının**) *argo* sevgi, hayranlık veya öfke gibi türlü duygular anlatır, s. 382)]; **cavlaklık** [Parasız ve eli boş oluş, s. 5. Bu kelime *Türkçe Sözlük*’te “cavlak olma durumu, çıplaklık” anlamında yer almaktadır, s. 388]; **cevabı dikmek** [Ters ve karşısındakinin beklemediği bir cevabı vermek. Ona bu gün cevabı dikiverdim, s. 5. Bu ifade aşağı yukarı aynı anlamla ve “halk ağzında” açıklamasıyla *Türkçe Sözlük*’te yer almaktadır, s. 399]; **ceviz** [Kadın. Cevizime söz yok, s. 5]; **cıva** [Hiç kullanılmamış, yepyeni, s. 5]; **çakır pençe** [Yolsuz veya zorla mal veya para elde etmeyi âdet edinmiş

kimse, s. 5. Bu kullanım *Türkçe Sözlük*'te hiçbir açıklama yapılmaksızın "tuttuğunu koparan, giriştiği veya ele aldığı her işi başaran, becerikli (kimse)" anlamıyla yer almaktadır, s. 425]; **ek arabanı** [Savuş git karşımdan. Kavgaya mı geldin? ek arabanı bakalım, s. 6. Bu kullanım *Türkçe Sözlük*'te "hakaret yollu" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 455]; **ekiver kuyruğunu** [Artık ondan hayır bekleme. O işden vaz geç, s. 6. Bu kullanım *Türkçe Sözlük*'te "argo" açıklamasıyla yer almaktadır]; **ingiraklı değirmen** [Asma saat. Omuzdaşlar ingiraklı değirmen kaı vurdu, s. 6]; **doğrulmak** [(Para hakkında) Sağlanmak, temin edilmek. Bizim gündelik ancak bugün doğrulabildi, s. 6. Bu kelime *Türkçe Sözlük*'te "halk ağzında" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 612]; **efkr** [Tasa, kayĐı. Babalık bugün efkrlı görünüyorsun, s. 7. Devellioğlu'nun sözlüğünde de var olan bu kelime, s. 80, bu anlamıyla *Türkçe Sözlük*'te "teklifsiz konuşmada" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 673]; **efkrlanmak** [Tasalanmak, s. 7. Devellioğlu'nun sözlüğünde de bulunan bu kelime, s. 80, *Türkçe Sözlük*'te "teklifsiz konuşmada" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 674]; **efkrlı** [Tasalı. Omuzdaş seni pek efkrlı görüyorum, s. 7. *Türkçe Sözlük*'te "teklifsiz konuşmada" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 674]; **ekmek kaybetmek** [Ziyan etmek, israf etmek, düşürmek, s. 7]; **filinta** [Güzel, yakışıklı, s. 7. Devellioğlu'nun sözlüğünde **filinte** şeklinde yer alan kelime, s. 85, *Türkçe Sözlük*'te de "argo" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 787]; **fit** [Razı olmak. O bir liraya da fittir, s. 8. Devellioğlu'nun sözlüğünde var olan kelime, s. 85, *Türkçe Sözlük*'te İng. **fit** "uygun" kelimesinin "deşme, razı olma" anlamında kullanıldığı, **fit olmak** "deşmek, razı olmak"ın ise argo olduğu belirtilmiştir, s. 791]; **fiyaka** [Gösteriş, alım. Kabadayılık. Fiyaka satmak, alım satmak, s. 8. Devellioğlu'nun sözlüğünde de bulunan bu kelime, s. 85, *Türkçe Sözlük*'te **fiyaka satmak** "gösteriş yapmak, caka yapmak, alım satmak" olarak "argo" açıklamasıyla verilmiştir, s. 792]; **galantor, kalantor** [Zengin adam. Zenginliğini her vesile ile gösteren kimse. şu gelen çok galantordur, s. 8. Devellioğlu'nun sözlüğünde **kalantor** şeklinde yer alan kelime, s. 101, *Türkçe Sözlük*'te ise hiçbir açıklama yapılmadan verilmiştir, s. 1163]; **kapsalak** [Sersem, hışır, aptal, s. 9]; **kimseye eyvallahı olmamak** [Minneti olmamak, ihtiyaı olmamak. Onun kimseye eyvallahı yoktur, s. 10. Bu kullanım *Türkçe Sözlük*'te hiçbir açıklama yapılmadan yer almaktadır, s. 750]; **kolaçan** [Etrafı dolaşma. Gezinme ve gözden geçirme. şöyle bir kolaçan edeyim dedim, s. 10]; **kolaçan etmek** [Bir yeri dolaşıp gözden geçirmek, s. 10. Bu madde *Türkçe Sözlük*'te hiçbir açıklama yoluna

gidilmeksizin verilmiştir, s. 1342]; **köroğlu** [Nikâhlı karı, s. 10. Bu kelime *Türkçe Sözlük*'te "halk ağzında" açıklamasıyla verilmiştir, s. 1383]; **lânet** [Nikâh, akit. Lânet halkası boğazına geçmiş, s. 10]; **macun** [Süzme afyon, s. 10. Bu kelime Devellioğlu'nun sözlüğünde de mevcuttur, s. 116]; **makina** [Otomobil, s. 10. **makine** maddesi Devellioğlu'nun sözlüğünde "iyi tabanca" anlamında, s. 117 ile Hulki Aktunç'un sözlüğünde "silâh, özellikle tabanca; cinsel organ. -(özellikle fahişe için) dişilik organı; hile, düzen, oyun" anlamında yer almaktadır, s. 203-204, *Türkçe Sözlük*'te ise kelime Seyfettin Şimşek'in verdiği anlam "halk ağzında" açıklamasıyla bulunmaktadır, s. 1492]; **makınayı bozmak** [Barsakları bozmak, s. 10. **makineyi bozmak** şeklinde Devellioğlu'nun sözlüğünde var olan kelime, s. 117, *Türkçe Sözlük*'te ise "şaka" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 1492]; **mal** [Para, s. 10. Devellioğlu'nun sözlüğünde kelimenin bu anlamının yanı sıra başka anlamları da var, s. 117. Hulki Aktunç'un sözlüğünde ise bu madde bulunmakla birlikte "güzel kız, kadın, oğlan; özellikle cilveli, işveli, hafifmeşrep kız ya da kadın; orospu, fahişe; (insanda) bacak, kalça, göğüs; cinsel organlar; kaçak madde niteliği taşıyan eroin, silâh, tabanca vb., s. 204]; **malın gözü** [Kötülükte eşsiz, aşağılık ve zararlı kimse, s. 10. Bu kullanıma Devellioğlu'nun sözlüğünde de yer verilmiştir, s. 117]; **mikrop** [Polis, jandarma. Mikroplar etrafı sardı, s. 11]; **oksi** [altın lira, s. 12. Devellioğlu'nun sözlüğünde **oksi** maddesi "yürü, bas, defol, çek arabanı!" anlamında yer alan kelime, s. 126, Hulki Aktunç'un sözlüğünde ise **okso ~ oksi ~ oksu** şekillerinde aşağı yukarı Devellioğlu'nun sözlüğündeki anlamla bulunmaktadır, s. 224]; **ökçesiz** [Korkak, tabansız kimse. Onu ben bilirim, ökçesizin biridir, s. 12. Bu kelime Devellioğlu'nun sözlüğünde de mevcuttur, s. 128]; **paçavra** [Bulaşık, sulu, arsız; kötü kadın, s. 13. Devellioğlu'nun sözlüğünde de Seyfettin Şimşek'in verdiği ilk anlama yakın bir anlamla yer alan kelime, s. 129, *Türkçe Sözlük*'te ise "mecaz" açıklamasıyla "değersiz ve iğrenç şey veya kimse" anlamında yer almaktadır, s. 1752]; **pnagados** [Budala, sersem kimse, s. 13. Kelime **pangados** veya **pangodoz** olarak düzeltilmeli, bk. Devellioğlu'nun sözlüğü, s. 130, Hulki Aktunç'un sözlüğünde, s. 233]; **pardon** [(Alay makamında) aşkolsun, bravo. Bunu senden beklemezdim, pardon, s. 13]; **patini** [Piyade, yayan. Oraya patini mi gideceğiz, s. 13]; **patiniyi tutmak** [Yayan yola çıkmak, 13]; **sarı kız** [Altın lira, s. 14. Devellioğlu'nun sözlüğünde "altın lira" anlamının yanı sıra "esrar" anlamına da gelen kelime, s. 138, Hulki Aktunç'un sözlüğünde sadece "uyuşturucu madde olarak kullanılan esrar; yüksek nitelikli esrar" anlamına

gelmektedir, s. 254]; **sarkıtız** [Altın lira, s. 14]; **suyun başı** [Bir işi yürütmek için en çok fayda görülecek kimse veya makam, s. 15]; **şıkırdatmak** [Birine para vereceğini, avucundaki maden paraları sallayarak anlatmak. Biraz şıkırdat da bak nasıl göbek atar, s. 15. Kelime *Türkçe Sözlük*’te “halk ağzında” açıklamasıyla yer almaktadır, s. 2091]; **şıpınışı** [Hemen, derhal, s. 15. Devellioğlu’nun sözlüğünde de yer alan kelime, s. 142, *Türkçe Sözlük*’te “halk ağzında” açıklamasıyla “kolayca ve çabuk yapılan” anlamında bulunmaktadır, s. 2092]; **tav** [**tava almak**] [Oyunda karşısındakini oyun oynamıya heveslendirme. Herifi bir tav’a aldık, papelleri sklverdi, s. 16. Bu madde bu günkü sözlüklerde **tava getirmek**, **tavına getirmek** şeklindedir, Devellioğlu: 145, Aktunç: 276-277, *Türkçe Sözlük*: 2154]; **tinyoloz** [Miskin, çelimsiz, kılıksız, s. 17]; **velet** [Pi, s. 17. Kelime Devellioğlu’nun sözlüğünde “küçük ocuk” anlamındadır, s. 155]; **yabani hıyar** [Ahmak, avanaklara söylenir (Kanser ilacı mukabili söylenilir.), s. 18].

Ayrıca bu sözlükle diğer argo sözlükleri karşılaştırıldığında argo unsurların zaman içinde uğradıkları anlam değişiklikleri de ortaya çıkmaktadır: **makina** [Otomobil, s. 10. **makine** kelimesi Devellioğlu’nun sözlüğünde “iyi tabanca” anlamında, s. 117, Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise “silâh, özellikle tabanca; cinsel organ. -(zellikle fahişe için) dişilik organı; hile, düzen, oyun” anlamında yer almaktadır, s. 203-204]; **mal** [Para, s. 10. Devellioğlu’nun sözlüğünde kelimenin bu anlamının yanı sıra başka anlamları da vardır: 1. Güzel, yakışıklı kadın veya kız. 2. Para. 3. (bk. Beyaz, Horain, Orain, Toz). 4. (Öğr. arg.) Cıgara, s. 117, Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise bu madde bulunmakla birlikte başka anlamları içermektedir: Güzel kız, kadın, oğlan; özellikle cilveli, işveli, hafifmeşrep kız ya da kadın. Orospu, fahişe. (İnsanda) Bacak, kalça, göğüs; cinsel organlar. Kaçak madde niteliği taşıyan eroin, silâh, tabanca vb. Para, s. 204]; **oksi** [Altın lira, s. 12. Devellioğlu’nun sözlüğünde **oksi** maddesi “yr, bas, defol, ek arabanı!” anlamında yer alan kelime, s. 126, Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise **okso ~ oksi ~ oksu** şekillerinde aşağı yukarı Devellioğlu’nun sözlüğündeki anlamla bulunmaktadır, s. 224]; **perdahlamak** [Kfr etmek, s. 13. Aslında **perdahlamak** maddesi Devellioğlu’nun sözlüğünde yer alıyor ve kelime bu anlamının yanı sıra “birisini sözlerle kandırmaya çalışmak” anlamına da geliyor, s. 132, Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise kelime sadece “(birisini) parlak sözlerle inandırmak; kandırmak; yalan söylemek” anlamında geçiyor, s. 238, *Türkçe Sözlük*’te ise kelimenin “birini asılsız sözlerle kandırmaya çalışmak” ve

“sövmek, küfretmek” anlamları “argo” açıklamasıyla yer almaktadır, s. 1790]; **piyiz kaymak** [Birinin içki sofrasına davetsiz olarak çökmek, s. 14. Devellioğlu’nun sözlüğünde de kelime bu anlamla geçmekle birlikte, s. 134, Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise “rakı içmek, içki içmek” anlamında yer almaktadır, s. 243]; **rampa** [Birinin içki sofrasına dâvetsiz olarak çökmek. Piyiz kaymak, s. 14. Devellioğlu’nun sözlüğünde de aynı anlamla yer alan bu kelime, **rampa etmek** ve **rampalamak** olarak Hulki Aktunç’un sözlüğünde de yer alıyor, ama “yaklaşmak, yanaşmak” anlamındadır, s. 248. *Türkçe Sözlük*’te ise **rampa etmek** maddesinin birinci anlamı “taşıt bir yere, bir şeye veya bir başka taşıta yanaşmak”tır, ikinci anlamı ise “argo” açıklamasıyla verilen “birinin içki masasına çağrılmadığı hâlde oturmak”tır, s. 1844]; **sarkıtmak** [Sağlama gitmek, s. 14. Devellioğlu’nun sözlüğünde “vurmak, indirmek” anlamında yer alan kelime Hulki Aktunç’un sözlüğünde ise “etmek, eylemek” ve “vermek” anlamlarındadır, s. 254, *Türkçe Sözlük*’te ise “bir şeyin sarkmasını sağlamak” anlamının yanı sıra mecazen “asmak, dar ağacına çekmek” anlamı verilmiştir, s. 1914]; **sipi** [Abaza, otuzbir, meniye elle getirmek, s. 15. Bu kelime Hulki Aktunç’un sözlüğünde “sigara” anlamına gelmektedir, Devellioğlu’nun sözlüğünde ise “sigara” anlamında **sipsi** mevcuttur, s. 260]; **su yolu** Ferç, s. 15. Bu kullanım Hulki Aktunç’un sözlüğünde “cadde, anayol” anlamındadır, s. 265, Devellioğlu’nun sözlüğünde de aşağı yukarı Hulki Aktunç’un sözlüğünde yer alan manayla bulunmaktadır, s. 141]; **şıkırdım** [Utanılacak zevklere kullanılan oğlan, s. 15. Kelime Hulki Aktunç’un sözlüğünde “oğlan, yeni yetme erkek çocuk, genç erkek” anlamındadır, s. 268, aşağı yukarı aynı anlamla Devellioğlu’nun sözlüğünde de bulunmaktadır, s. 142]; **temize havale etme** [Bitirivermek. Kısa yoldan halletmek, s. 16. Bu kullanım Hulki Aktunç’un sözlüğünde “öldürmek; (birisini) kumarda yenerek bütün parasını almak” anlamına gelmektedir, s. 279, *Türkçe Sözlük*’te Seyfettin Şimşek’in verdiği birinci anlam hiçbir açıklama yapılmaksızın, ikinci anlam ise “argo” açıklamasıyla verilmiştir, s. 2186]; **tırlamak** [Savuşmak, s. 16. Bu kelime Hulki Aktunç’un sözlüğünde iki ayrı madde olarak yer almakta ve Seyfettin Şimşek’in verdiği maddeye paralel olan birinci maddenin anlamları şunlardır: “Yellenmek. (Kumarda) Bütün parasını yitirmek. (Öğrenci) Sınıfta kalmak. Ölmek”, s. 282]; **yalak** [Oğlan, s. 18. Bu kelime Hulki Aktunç’un sözlüğünde şu anlamlarda yer almaktadır: (Dişilik organı ve anus için) Gevşek, gevşemiş. (Kişi için) Fahişe. Müptezel. Dişilik organı, vagina. Bön, aptal. (Oyunda) Sürekli yenilen kimse, takım, s. 303. Kelime *Türkçe*

Sözlük'te diğer anlamlarının yanı sıra "mecaz" açıklamasıyla "boşboğaz, söz taşıyan" anlamına gelmektedir, s. 2372]; **zımbalamak** [Cima etmek. Geçenlerde onu zımbalamışlar, s. 19. Bu kelime Hulki Aktunç'un sözlüğünde "(birisini) bıçaklamak, özellikle tabancayla yaralamak, öldürmek; vurmak" anlamlarında geçmektedir, s. 303. *Türkçe Sözlük*'te de kelime Hulki Aktunç'un verdiği anlamla aşığı yukarı aynı anlamla ve "argo" açıklamasıyla yer almaktadır, s. 2509. Devellioğlu'nun sözlüğünde ise kelime hem Seyfettin Şimşek'in verdiği anlamla, hem de Hulki Aktunç'un verdiği anlamla yer almaktadır, s. 161]; **zirman** [Zıpır. Aman şu zirmandan vaz geiver, s. 19. Bu kelime Hulki Aktunç ile Devellioğlu'nun sözlüğünde "iri yarı, iri kıyım kimse" anlamındadır, Aktunç: 317, Devellioğlu: 162]; **zula** [Hırsızlık. Zulaya alışmamalıdır, s. 19. Bu madde Hulki Aktunç'un sözlüğünde "Hapishanede yasak nesnelerin saklandığı yer. Gizli saklı köşe" anlamına gelmektedir, s. 318. *Türkçe Sözlük*'te ise "argo" açıklamasıyla aşığı yukarı Hulki Aktunç'un verdiği anlamla aynı anlamla yer almaktadır, s. 2521. Ayrıca bk. Devellioğlu: 162]; **zula etmek** [almak, aşırarak, dn lokantada tuzlukları zula ederlerken yakalandılar, s. 19. Bu madde Hulki Aktunç'un sözlüğünde "saklamak, gizlemek" ve "(bıçağı, kamayı) batırmak, sokmak" anlamlarındadır, s. 318. *Türkçe Sözlük* ile Devellioğlu'nun sözlüğünde ise kelime Seyfettin Şimşek'in verdiği anlamın aynısıyla yer almaktadır, *Türkçe Sözlük*: 2521, Devellioğlu: 162).

Tarih itibarıyla son yayınlanan müstakil argo sözlüğü Hulki Aktunç'un hazırladığı *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*dır. İlk baskısı 1990'da, ikinci baskısı ise 1998'de yapılan sözlük şimdiye kadar yayınlanan sözlüklerin içinde en kapsamlısıdır.

Bu sözlük hazırlanırken önceki argo sözlüklerinin yanı sıra gazete, dergi, kitap taraması yapılmış, ayrıca gözlem ve görüşmeler neticesinde elde edilen malzeme de bunlara ilâve edilmiştir. Maddelerin hemen hemen hepsi için tanık cümleler yer almaktadır. Aktunç'un da belirttiği gibi sözlükte yer yer jargon, kaba dil, küfür de yer almıştır (s. 22).

Bu sözlükte her madde için şu yol izlenmiştir: Madde başı kelime, türü (isim, sıfat, zarf vb.), biliniyorsa kaynağı, anlamı, tanık cümlesi, varsa diğer kullanım şekilleri. İki kısım hâlinde düzenlenen sözlüğün ikinci kısmı "Kavramsal Dizin"e ayrılmıştır (s. 321-373).

Sözlükte artık genel dile geçmiş bazı kullanımlara da yer verildiği görülmektedir: **kelek** [Aptal, budala (kimse) ve başka anlamları olan kelime,

s. 173-174. *Türkçe Sözlük*'te de argo olduğu belirtilerek yer almakta (**kelek** 5. *argo* Aptal, s. 1264]; **kereste** [İri yapılı, iri yarı (kimse). • Görgüsüz, kaba (kimse) ... s. 175. Aynı kelime *Türkçe Sözlük*'te 2. *mec.* Kaba saba kimse, kalas... s. 1275]; **keriz** [s. 175. Aynı kelime *Türkçe Sözlük*'te **keriz** 2. *argo* Kumar. 3. *argo* Kolayca kandırılabilen oyuncu, aptal. 4. *argo* Eğlenti. s. 1276]; **sıfırı tüketmek**, s. 256; *Türkçe Sözlük*'te hiçbir belirtme yoluna gidilmeksizin verilen (s. 1961) bu madde Hulki Aktunç'un sözlüğünde yer almayabilirdi.]; **tava getirmek** [s. 276. Türkçe sözlükte "meczaz" açıklamasıyla yer alan (**tav** 3. *mec.* En uygun durum ve zaman. (**işi**) **tavına getirmek** işi en uygun duruma getirmek, s. 2154) bu madde Hulki Aktunç'un sözlüğünde yer almayabilirdi.].

Bu sözlüklerin yanı sıra bir de yöresel argo malzemenin bulunduğu çalışmalar vardır ki Özdemir Kaptan (Arkan)'ın *Beyoğlu: Kısa Geçmişi, Argosu* adlı kitabı bunlardan biridir. Birinci baskısı 1988'de yapılan ve 1998'e kadar beş kere basılan kitap üç bölüm halinde düzenlenmiştir: 1. bölüm: Beyoğlu, 2. bölüm: Beyoğlu'nun Kısa Geçmişi, 3. bölüm: Beyoğlu Argosu (Beyoğlu Argosu'nda, Kökeni Bugünkü Avrupa Ülkeleri'nde Konuşulan Birinci Anadillere Dayanan Sözcüklerden Oluşan Bir Derleme). 75 sayfalık üçüncü bölüm Beyoğlu argosuna ayrılmıştır. Derleme kısmı ise toplam 52 sayfadan ibarettir.

Beyoğlu argosunda, kökeni bugünkü Avrupa ülkelerinde konuşulan birinci anadillere dayanan kelimelerden oluşan bir derleme niteliği taşıyan bu bölümde Özdemir Kaptan, Beyoğlu argosunda yer alan yabancı kökenli kelimeler içinde Grekçe - Rumca'yı da kapsamaktadır - ve İtalyanca kökenli kelimelerin çoğunlukta olduğu, bunları Fransızca kökenli sözcüklerin izlediği sonucuna ulaşmıştır.

Özdemir Kaptan kendisi de Beyoğlu argosunda kökeni Türkçe ve Almanca, Arnavutça, Bulgarca, Çekçe, Felemenkçe, Fransızca, Grekçe, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Macarca, Norveççe, Portekizce, Romence, Rusça, Sırpça dışındaki dillere dayanan kelimeler de bulunduğunu belirtmekle birlikte (s. 231), o bu çalışmayı Beyoğlu argosundaki yabancı kökenli kelimelerin zenginliğinin bir bölümüne tanıklık etmek için hazırlamıştır (s. 232).

Özdemir Arkan'a göre artık Beyoğlu argosunda İngilizce kökenli kelimeler bu kuralın dışında tutulduğu takdirde yabancı kökenli kelimeler azalmaktadır (s. 221). Arkan'ın kitabındaki derleme mekân yönünden

sınırlandırıldığı gibi, zaman yönünden de sınırlandırılarak, 1950'lerde ve izleyen yıllarda, yani 20. yüzyılın ikinci yarısında konuşulan Beyoğlu argosunda yer alan sözcükler derlenmiştir. Bu derlemeye giren sözcüklerin seçimi yapılırken Beyoğlu argosuna özgü sözcüklerden olmaları gerekli görülerek Beyoğlu argosunda yer almaları yeterli sayıldığı için derleme kapsamındaki kelimelerin bir kısmı, sadece Beyoğlu argosuna özgü olmakla birlikte, bir bölümü ülkemizde konuşulan başka argolarda ve genel argoda da yer almaktadır. Bu kitapta kural olarak, cinsel organ ve eylemlerle ilgili argo sözcükler derlemeye alınmış, ancak böyle sözcükler için örnek verilmemiştir. Çok özel cinsel eylem, biçim ve durumları anlatan sözcükler ise derlemeye alınmamışlardır. Ayrıca ağır küfür ifade eden sözcükler de derlemenin dışında bırakılmışlardır.

Kitapta kökeni bu derlemenin kapsamına giren yabancı diller olan argo sözcükler tırnak işareti içinde yazılmıştır, takılar da aynı işaretin içine alınmıştır. Ses değışikliğı ile aynı anlamda kullanılan kelimeler varsa bunlar [-] işareti ile birbirinden ayrılıp aynı madde içinde değerlendirilmişlerdir. Argo kelimelerin kökenleri kelime ve deyişin ardında () araç içinde belirtilmiş, Türkçe bir ek alsalar da kelimeler yabancı olarak değerlendirilmişlerdir.

Sözlükte açıklamaların ardından, kelimeler genellikle, cümlelerle örneklendirilmişlerdir, ama bu çalışma özellikle müşahedeye dayandığı için örnekler tanıklı değildir. Argo kelime ve deyişlerin birden çok anlamı olduğu hâllerde her anlam için ayrı bir cümle örneğı yazılmıştır.

Örnek vermek amacını taşıyan cümleler içinde bu derlemenin kapsamına giren başka argo sözcükler bulunduğu takdirde, bunlar siyah harflerle yazılmışlardır. Bu sözcüklerin anlamları, kendi maddelerinde açıklanmıştır ("**duziko**" (Gr) *Rakı*- Duziko içmenin bir **raconu** vardır, s. 250). Örnek vermek amacını taşıyan cümleler içinde, bu derlemenin kapsamına girenlerin dışında kalan argo sözcükler bulunduğu takdirde, bunların anlamları, hemen arkalarından tırnak içinde açıklanmıştır ("**figüran**" (Fr) *Önemli olmayan etkinliğı az kişi*- Deliğı "hapishaneye" girenlerin tümü figüran, bunu böyle bil, s. 254).

Türkçenin argo malzemesi, müstakil sözlüklerin yanı sıra, bazı Türkçe sözlüklerde bir açıklamayla veya açıklamasız olarak yer almıştır: Meselâ Şemseddin Sami'nin *Kamus-ı Türkî*'si (1900) ile Mehmed Bahaeddin [Toven]'in *Yeni Türkçe Lügat*'inde (1. baskı, 1912; 2. baskı 1924) "avam lisanı" açıklamasıyla, Ebuzziya Tevfik'in *Lügat-ı Ebuzziya*'sında (İstanbul,

1306) “ıstılahat-ı avam” olarak, *Kâmûs-ı Türkî*’nin sadeleştirilmiş ve genişletilmiş baskısı olan *Temel Türkçe Sözlük*, 1-3’te (İstanbul, 1985) “argo sözü” açıklaması ile, Server İskit ile Sadun Galip’in katkılarıyla hazırlanan Alâeddin Gövsa’nın *Resimli Yeni Lugat ve Ansiklopedi*’sinde [İstanbul, 1947-54], “argo” açıklamasıyla verilmiştir.

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük*’te ise biz artık genel dile geçmiş, hemen herkes tarafından bilinir hale gelmiş malzemenin argo açıklamasıyla veya argo olmaktan çıkarak, halk dili, teklifsiz konuşma veya mecazî kullanım olarak değerlendirildiğini görmekteyiz. Ayrıca bu malzemenin edebî olmamakla birlikte hiçbir belirtme yoluna gidilmeden de verildiğine rastlamaktayız: **aralama** [*argo* Aralamak işi, çalma, aşırma (s. 125)]; **aralamak** [*argo* Çalmak, aşırma (s. 125). Kelime Hulki Aktunç’un sözlüğünde de yer almaktadır, s. 42)]; **aynacı** [2] *mec.* Hileci, işine hile karıştıran (s. 177). Şimşek: 4, Aktunç: -, Devellioğlu: -]; **caddeyi tutmak** [2] *argo* (korkulu bir durumda) başını alıp gitmek, uzaklaşmak: ... (s. 375). Şimşek: 5, Aktunç: -, Devellioğlu: -]; **canına okumak** [*tkz.* berbat ve perişan etmek:... (s. 382). Şimşek: 5, Devellioğlu: -, Aktunç: -]; **canına yandığım** (veya **yandığının**) [*argo* sevgi, hayranlık veya öfke gibi türlü duygular anlatır:... (s. 382). Şimşek: 5]; **çakır pençe** [tuttuğunu koparan, giriştiği veya ele aldığı her işi başaran, becerikli (kimse) (s. 425). Şimşek: 5]; **çekiver kuyruğunu** [*argo* artık ondan hayır bekleme (s. 455). Şimşek: 6]; **filinta** [2. *argo* Güzel, yakışıklı. **filinta gibi** genç, ince uzun boylu, çevik, yakışıklı (kimse) (s. 787). Bk. Özdemir Kaptan (Arkan), *Beyoğlu Argosu*, s. 254; Ferit Devellioğlu, *Türk Argosu*, s. 85]; **fit olmak** [*argo* ödeşmek, razı olmak, s. 791. Devellioğlu: 85, Aktunç: -, Kaptan: 255]; **fiyaka satmak** [*argo* gösteriş yapmak, caka yapmak, çalım satmak, s. 792. Devellioğlu: 85, Aktunç: -, Kaptan: 255]; **fos** [*argo* Çürük, temelsiz, boş, kof. **fos çıkmak** bir işin sonu gelmemek, boş çıkmak, s. 799. Aktunç: 116, Devellioğlu: 85]; **hapçı** [Afyon vb. uyuşturuculara alışmış olan (kimse) (s. 942). Devellioğlu: 93, Aktunç: 133]; **harbi** [2. s. *mec.* Doğru, hilesiz, temiz, mert (945). Devellioğlu: 93, Aktunç: 133]; **harbilik** [1. Doğruluk, temizlik, mertlik (945). Aktunç: 134, Devellioğlu: 93]; **kalantor** [*İt. galantuomo* Gösterişi seven, varlıklı (kimse) (s. 1163). Kaptan: 260, Devellioğlu: 101, Aktunç: -]; **kelek** [5. *argo* Aptal (s. 1264). Devellioğlu: 107, Aktunç: 173-174. Buna mukabil “kaba saba kimse, kalas” anlamındaki **kereste** kelimesi *Türkçe Sözlük*’te mecazî kullanım olarak gösterilmiştir: **kereste** 2. *mec.* Kaba saba

kimse, kalas... (s. 1275). Aktunç: 175, Devellioğlu: 107]; **keriz** [2. *argo* Kumar. 3. *argo* Kolayca kandırılabilen oyuncu, aptal. 4. *argo* Eğlenti. (s. 1276). Aktunç: 175-176, Devellioğlu: 107]; **külyutmaz** [Aldanmaz, kolay inanmaz. (s. 1437). Aktunç: 195 **kül yutmak** Yanılmak, hileye aldanmak, oyuna kanmak]; **makineyi bozmak** *şaka* bağırsakları bozulmak, ishal olmak (s. 1492). Şimşek: 10 **makineyi bozmak**, Devellioğlu: 117]; **okutmak** [4. *argo* Satarak elinden çıkarmak (s. 1676). Aktunç: 225, Devellioğlu: 126]; **sıfırı tüketmek** [1) gücü kalmamak; 2) yoksul duruma gelmek, yoksullaşmak; 3) ölmek (s. 1961). Aktunç: 256, Devellioğlu: 139]; **tav** [3) *mec.* En uygun durum ve zaman. (iş) **tavına getirmek** işi en uygun duruma getirmek, s. 2154. Aktunç: 276 **tava getirmek**, Devellioğlu: 145 **tavına getirmek**]; **toka etmek** 4) *argo* vermek (s. 2229). Aktunç: 284, Devellioğlu: 148]; **torpillemek** [2. *argo* Sınıfta kalmak (s. 2241). Şimşek: 17, Devellioğlu: 149]; **vızıldamak** [2. *mec.* Hafif sesle ve bezdirici biçimde yakınmak, sızlanmak (s. 2347). Şimşek: 18, Devellioğlu: 155].

Deyim sözlüklerinde de argo malzemeye rastlanmakta, bunlar bazen argo oldukları belirtilerek verilmekte, bazen hiçbir belirtme yoluna gidilmeden ele alınmaktadırlar. Meselâ: Yusuf Çotuksöken'in hazırladığı *Deyimlerimiz* kitabında argo deyimler bir ayırım gözetilmeden verilmiştir: **fos çıkmak** -1. (Birinin) Bir işe yaramadığı anlaşılmak. -2. Bir iş, beklenen sonucu vermemek (s. 119) (*Türkçe Sözlük*'te de bulunan **fos** kelimesi argo olarak verilmiştir, **fos çıkmak** deyimini de aynı madde içinde yer almaktadır: **fos argo** Çürük, temelsiz, boş, kof. **fos çıkmak** bir işin sonu gelmemek, boş çıkmak (*Türkçe Sözlük*: 799), **yandan çarklı** -1. Kollarını çok sallayarak ya da bir omzu düşük olarak yürüyen (kimse). -2. Şekeri yanına konmuş (kahve). -3. Çok ağır giden taşıt (s. 269) (Bu deyim *Türkçe Sözlük*'te argo olarak verilmiştir: **yandan çarklı argo** 1. Her iki yanında birer çarkı bulunan ve bu çarklarla ağır hareket eden vapur. 2. Şekeri yanına kuymuş olan kahve veya çay (s. 2382), **zokayı yutmak** Aldatılmak (s. 284) (Bu deyim *Türkçe sözlükte* argo olduğu belirtilerek verilmiş: **zokayı yutmak argo** aldatılıp zarara sokulmak (s. 2518), **zom olmak** Çok sarhoş olmak (s. 284) (*Türkçe Sözlük*'te: **zom argo** 1. Olgun (kimse). 2. Çok sarhoş olan. **zom olmak** çok sarhoş olmak (s. 2518) gibi.

Ali Püsküllüoğlu'nun hazırladığı *Türkçe Deyimler Sözlüğü*'nde deyimler alay yollu (al.), argo (arg.), eski (esk.), halk ağzı (ha.), hakaret olarak (hkr.), kaba (ka.), mecaz (mec.), şaka yollu (şaka), senlibenli konuşmada

(tkz.) kullanıldıkları belirtilerek verilmiştir. Kitapta mes. *balgam atmak* mec. (kaba) bir konuda ya da yapılmakta olan bir işle ilgili olarak kuşku uyandırıcı bir düşünce ileri sürmek (s. 137) kelimesi kaba olarak verilmiş, ama bunun yanı sıra *harcını vermek* arg. ağzının payını vermek, azarlamak (s. 428) argo olarak değerlendirilmiştir, *içine sışmak (bir şeyin)* arg. 1 (bir işi, durumu) çok kötü biçime sokmak, düzelmez duruma getirmek. 2 (bir eşyayı vb.) kullanılamaz duruma getirmek, parçalamak, bozmak (s. 465) argo olarak değerlendirilmiştir.)

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler* adlı kitapta da argo olarak değerlendirilebilecek deyimlere rastlanmaktadır ki bunlar da hiçbir belirtme yoluna gidilmeksizin ele alınmışlardır: **yahını kaşımak** Birine pohpohlayıcı sözler söylemek (Yavuzköy Şavşat-Ar.) (s. 171); **zurna ıslanmak** 1. Küçük çocuk sürekli ağlamak. 2. Kadın yaygara yapmak. (s. 175). H. Fethi Gözler'in *Büyük Deyimler Sözlüğü* ile Ertuğrul Saraçbaşı'nın *Türkçe Deyimler Sözlüğü*'nde ise argo malzeme, argo oldukları belirtilerek sunulmuştur.

Ayrıca ağız sözlüklerinde de argo kullanışlara yer verildiği görülmektedir, ama genellikle bunlar argo oldukları belirtilmeden ele alınmışlardır. Meselâ Urfalı Kemal Edip'in *Urfa Ağzı* adlı kitabının sözlük kısmında biz argo malzemeye yer verildiğini görürüz: **zirrikı** Zırzop (s. 145), **zingîllî ziyarat** Paramparça elbiseli (adam) (Argomsu) (s. 145).

Aynı durum Selâhattin Olcay, A. Bican Ercilasun ve Ensar Aslan tarafından hazırlanan *Arpaçay Köylerinden Derlemeler* adlı kitapta da mevcuttur. Burada da argo malzemenin bulunduğu, ama argo oldukları belirtilmeksizin verildikleri görülmektedir: **ayah** Kadın, bk. **kanayak**, **çoluh çocuk** **ayah** (s. 389); **cahil** Genç, delikanlı (s. 390) (Bu kelimenin bu manası Türkçe Sözlük'te halk ağzında kullanıldığı belirtilerek verilmiştir **cahil** 3. *hlk.* Denesiz, genç, toy (delikanlı veya kız)... (s. 376); **ganahlı kan ayaklı** Kadın, kız vb. (s. 391); **lotu** Boşboğaz, çok konuşan (s. 394).

Aynı durum Selâhattin Olcay tarafından hazırlanan *Erzurum Ağzı: İnceleme-Derleme-Sözlük* adlı kitapta da görülmektedir, burada da sözlük kısmında argo kullanışlar, argo oldukları belirtilmeksizin verilir: **aşna fişne ol-** Sevişmek (s. 113) (**aşna fişne** argo 1. Gizli dost. 2. Gizli dostluk (*Türkçe Sözlük*: 153) (Aktunç, Devellioğlu: -); **bizim gaşih ortağı**, **bizim gonci yağlı**, **bizim köroğlı**, **bizim ömür törpüsü** Koca karısı için söyler (s. 114) (**kaşık düşmanı** şaka Kadın, eş (*Türkçe Sözlük*: 1233); **köroğlu**

hlk. Kocanın karısına verdiği ad ... (*Türkçe Sözlük*: 1383); *mr törpüsü* Uzun ve üzücü iş (*Türkçe Sözlük*: 1729); *iltih* Srtk, orospu (s. 116); *ferik* Piliç, genç kız (s. 118); *fittoz* Oynak, cilveli (s. 119).

Bu sözlüklerin dışında biz çeşitli kitaplarda da argo malzemeyle karşılaşırız ki Gelibolulu Mustafa ali'nin *Mevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l-Mecâlis* adlı kitabı bunlardan biridir. Kitabı iki cilt halinde yayınlayan Orhan şaik Gökyay, ikinci cildine "Söz ve Terim Dizisi" adı altında bir sözlük ilâve etmiştir (s. 319-430) ki bu sözlükte argo malzeme argo oldukları belirtilmek-sizin sıralanmıştır. Meselâ: **adam mezelemek** Alaya almak, alay etmek, eğlenmek (s. 319), **iki zevkliler** Hem fail, hem meful olanlar (s. 357), **meleme** Beceriksiz, apaul (s. 372), **kenar beylerbeyileri** nemsiz beyler-beyileri, tuttukları mevki bakımından pek itibarlı olmayan beylerbeyileri (s. 364)., **derneksiz** Derme-atma, yol-yordam bilmeyen, görgüsüz (s. 336), **beze** Fakir, nasipsiz, umutsuz, yoksul (s. 327).

Bu kitabın yanı sıra biz daha sınırlı argo malzemeyi T[ahir] Alangu'nun 1943 tarihli *algılı Kahvelerdeki Klhanbeyi Edebiyatı ve Numuneleri* adlı kitabında, Mehmet Halit [Bayrı]'nın 1934 tarihli *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri* kitabı ile ikinci baskısı 1972 tarihinde yapılan *İstanbul Folkloru* adlı kitabında, O. Cemal Kaygılı'nın *İstanbul'da Semai Kahveleri ve Meydan şairleri* adlı kitabında, Ergun Hiçyılmaz'ın *Eski İstanbul Hayatı: Yosmalar-Kabadayılar* kitabında (İki bölüm hâlinde düzenlenen kitabın birinci bölümünde "yosmalar", ikinci bölümünde ise "kabadayılar" anlatılmaktadır. Bu bölümlerin ardından 91-97 sayfaları arasında argo malzemenin verildiği küçük bir sözlük yer almaktadır.), Arslan Kaynardağ'ın 1984 tarihli "Tarihi, Değişen Yönleri ve Gizli Diliyle İstanbul Bitpazarı / Bitpazarı'nın Gizli Dili ve Argosu" adlı makalesinde, Hulsi Kodaman'ın *Zar-Kâğıt Oyunları ve Hileleri* adlı kitabında, Reşad Ekrem Koçu'nun *Patrona Halil: Devlet Gücünü Zedelemiş Bir Serserinin Romanlaştırılmış Hayatı* (Bu kitabın 60-62 sayfaları arasında "Lehçe-i Klhânî" risalesi yer almaktadır. Koçu, külhan beylerinin kendilerine mahsus dillerini göstermek üzere seksen kelimelik bu risaleyi kitabına alırken müstehcen kelimelerin karşılığını vermemiş ve kelimeleri bugünkü Türk alfabesine göre tasnif etmiştir.), Mikhail Mikhailov'un argo malzeme ve Osmanlı Türkçesi halk tabirlerini ele aldığı 1930 tarihli makalesinde buluruz.

Aslında bir mecaz sözlüğü olmakla birlikte yer yer argo szlğ hüviyeti taşıyan bir eser olan *Lehçetü'l-Hakâyık*'tan da söz etmeden geçmek

istemiyorum. Tam bir sözlükten çok, ince ve zarif bir mizah çalışması olarak değerlendirmekle birlikte argo unsurları da barındıran bu eserin yazarı Düyun-ı Umumiye'nin direktörlüğünü yürütmesi sebebiyle Direktör Âli Bey olarak tanınan tiyatro yazarı ve gazeteci Mehmet Âli Bey'dir (1844-1899).⁴ İlk baskısı 1896'da yapılan bu kitapta toplumun kusur ve zaafıları hicvedilir. Türkçede kelimelere ters ve mizahî anlam verme sistemi edebiyatımıza ilk defa *Lehçetü'l-Hakayık* ile girmiştir.⁵ Âli Bey, kitabını zeki ve ince bir nükte anlayışıyla kaleme almıştır. Hiçbir kaba ve çirkin ifadenin bulunmadığı bu kitabın ikinci baskısının yapılmasına izin verilmemiştir. Bu sebeple ikinci baskısı Mısır'da, üçüncü baskısı ise ancak II. Meşrutiyetten sonra 1908'de İstanbul'da yapılmıştır. Basın sansürünün yoğunlaştığı dönemlerde baskısının yapılmasına izin verilmeyen *Lehçetü'l-Hakayık*'ta Âli Bey, özellikle kadınlara zarif esprilerle takılmıştır. Söz konusu kitap, diğer birkaç eseriyle bir arada Şemsettin Kutlu tarafından Tercüman 1001 Temel Eserleri arasında neşredilmiştir.

Âli Bey'in bu gazetedeki yazıları devlet hizmetinde bulunan bir kişinin bir mizah organında yazması hoş karşılanmadığı için imzasız olarak yayınlanıyordu ve Âli Bey'in *Lehçetü'l-Hakayık*'taki maddelerinin bir kısmı ilk olarak yine bu gazetede yayınlanmıştı.

ahlâk Akıl polisi (s. 23); **akça** (para) Milyon tohumu (s. 25); **altın** Anahtar (s. 25); **atlas** Güzel kadın derisi (teni) (s. 24); **badana** Saykal-ı der

⁴ Âli Bey'in doğum tarihi kesin olarak bilinmiyor, sadece 1899'da *Malûmat* gazetesinin çıkardığı yıllıkta Âli Bey'in ölümünden bahsedilirken "Tahminen elli beş yaşlarındaydı" cümlesine dayanılarak hemen hemen bütün kaynaklarda doğum tarihi 1844 olarak verilmektedir (*Lehçetü'l-Hakâyık*: 9).

⁵ İlk Türkçe mizah gazetesini kuran Teodor Kasap Efendi, 1870'de *Diyojen*'i çıkarmaya başlamıştır. Bu gazetenin başlığında İskender ile Diyojen'in bir karikatürü vardır. Söylentiye göre İskender Diyojen'in derbeder ve perişan halini görünce onun yanına gider ve filozofun bir fıçı içinde barındığını görünce "Niçin böyle sefil halde yaşıyorsun? Ben bütün dünyaya hâkim, kudretli bir hükümdarım. Benden nasıl bir yardım istersen, hemen yapayım" der. O anda hava güneşli, fakat soğuktur. Ayakta duran İskender, fıçının içinde oturan Diyojen'in önünde durduğu için güneş ışınlarının onun üstüne gelmesine, dolayısıyla ısınmasına engel olmuştur. Bundan dolayı İskender'e eliyle işaret ederek "Sen hele güneşten çekil, gölgeni üstüme düşürme; başka bir lûtf ve yardımına ihtiyacım yok" cevabını verir. Teodor Kasap gazetesine başlık olarak bu karikatürü koyarken Diyojen'in İskender'e cevabını derli toplu özetleme görevini de Âli Bey'e vermiştir. Âli Bey, Diyojen'in cevabını fâilâtün fâilâtün fâilün vezninde "Gölge etme başka ihsan istemem" biçimli bir mısra hâline getirmiştir (*Lehçetü'l-Hakâyık*: 10-11). İşte Âli Bey'in bu mısraı o zamandan sonra dilimize atasözü gibi yerleşmiştir.

 divâr ve cilla-yı ry-i dildâr “kâpiya, duvara ve sevgilinin çehresine parltı veren araç, cilâ”. Daha çok fazla allık, düzgün kullanan kadınlara taş atılıyor (s. 26); **bâkir** Beyaz sahife (s. 27); **balkon** Âşık tneği (s. 27); **balo fistanı** (elbisesi) İncir yaprağı (s. 27); **balon** Uçucu, geçici şöhret (s. 27); **bâtıl inanç** (boş inan) Zihin kanseri (s. 50); **cephane arabası** Top kileri (s. 30); **orap bağı** Bacak bileziği (s. 31); **darb-ı mesel** (atalar sözü) Kira arabası (s. 38) “kira arabasını herkesin kiralayıp kullanması gibi darbimeselleri de herkesin sık sık kullanışı birbirine benzetiliyor”; **diken** Gln bekçisi (s. 34); **dul** Kiralık boş ev (s. 39); **don** (külot) Sır yoldaşı (s. 39); **gamze** (göz krpma, göz ucuyla bakma, nazlı nazlı işaret etme) Mitralyz, telgraf (s. 40); **hatar-i azîm** (büyük tehlike) Güzel kadın (s. 33); **hayır-dua** Ucuz hizmet (s. 33); **hissedar** Koca (s. 32); **iskelet** İnsan kanaviesi (s. 24); **korse** (burada styen) Turunç mengenesi (s. 42); **kurşun tanesi** Muharebe şekerlemesi; **mücellit** (kitap ciltleyen kimse) Kitap terzisi (s. 45); **mezar** Son yatak (s. 45); **mukaddeme** (nsz, işe başlama) El öpmek (s. 47); **mumya** İnsan irozu (s. 48); **nedâmet** (pişmanlık) Vicdan hazımsızlığı (s. 48); **nikâh** Boşanmanın nsz, başlangıcı (s. 49); **peder** Kitabın üstüne yazılan yazar adı (s. 27); **pire** Şakacı (s. 28); **şair** Söz kantarcısı (s. 37); **şeytan** Kadınların vefakâr dostu (s. 38); **tarih** Kurt masalı. ZĞrtledike eski defter karıştırmak (s. 28); **türbe** Aile dolabı (s. 29); **tokat** Tesirli delil, belge (s. 30)

Bunların yanı sıra bir de Fransızca-Türkçe, İngilizce-Türkçe gibi iki dilli argo lgatleri bulunmaktadır.⁶

Kaynaklar

- Abdülaziz Bey. *Osmanlı Âdet, Merasim ve Tabirleri I-II*. ev. Kâzım Arısan, Duygu Arısan Günay, Tarih Vakfı Yurt yayınları, İstanbul, 1995.
- Ahmed Vefik Paşa. *Lehçe-i Osmanî*. Tab-ı cedit, Dersaadet: Mahmud Bey Matbaası, 1306.
- Aktunç, Hulki. *Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)*. Afa yayınları: 133, Afa Sözlük: 1, İstanbul, 1990; 2. baskı, YKY, İstanbul, 1998.
- Alangu, T[ahir]. *algılı Kahvelerdeki Klhanbeyi Edebiyatı ve Numuneleri*. İstanbul, 1943.
- Âlî Bey. *Lehçetü'l-Hakâyık: Hakikatlerin Dili*. Haz. Şemsettin Kutlu, Tercüman 1001 Temel Eser: 32, [İstanbul:] Tarihsiz. (*Lehçetü'l-Hakâyık*'ın yanı sıra Âlî Bey'in *Kokona Yatıyor, Misafiri İstiskal, Ayyar Hamza* adlı eserleri ile

⁶ Erdem zdoğan, *İngilizce-Türkçe Argo Sözlüğü*, İnkılap Kitabevi (İstanbul, 1986); Tahsin Saraç, *Fransızca-Türkçe Argo Sözlüğü* (Ankara, 1966); vd.

Seyahat Jurnalı adlı eserinin bir kısmının da yer aldığı bu kitapta *Lehçetü'l-Hakâyık*, 23-50 sayfaları arasındadır.

[Bayrı], Mehmet Halit. *İstanbul Argosu ve Halk Tabirleri*. İstanbul, 1934.

[Bayrı], Mehmet Halit. *İstanbul Folkloru*. 2. baskı, A. Eser yayınları, İstanbul, 1972.

Caferoğlu, Ahmet. "Erkilet Çerçilerinin Argosu." *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, IV (1952), s. 334-344.

Caferoğlu, Ahmet. "Kalaycı Argosu." VI. blm. *Anadolu Ağızlarından Toplamalar*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 82, Ankara, 1994, s. 187-195.

Caferoğlu, Ahmet. "Geygelli Yörüklerinin Kullandıkları Gizli Dil." VII. blm. *Anadolu Ağızlarından Toplamalar*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 82, Ankara, 1994, s. 196-198.

Çotuksöken, Yusuf. *Deyimlerimiz*. 3. baskı, Özgül yayınları Eğitim ve Öğretimde Kaynak Kitaplar Dizisi: 2, İstanbul, 1994.

Develi, Hayati. *18. Yüzyıl İstanbul Hayatına Dair Risâle-i Garîbe*. Kitabevi, İstanbul, 1998.

Devellioğlu, Ferit. *Türk Argosu: İnceleme ve Sözlük*. Genişletilmiş 6. baskı, Aydın Kitabevi yayınları Sözlük Dizisi: 1, Ankara: Bozak Matbaası, 1980. (Diğer baskıları: 1941, 1945, 1955, 1959, *Türk Argo Sözlüğü* adıyla 1970, 1980).

Eyüboğlu, E. Kemal. *On üçüncü yüzyıldan günümüze kadar Şiirde ve Halk Dilinde Atasözleri ve Deyimler: Deyimler-(Tâbirler)*. İkinci kitap, İstanbul, 1975.

Gelibolulu Mustafa Âli. *Görgü ve Toplum Kuralları Üzerine-Ziyâfet Sofraları / Mevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l-Mecâlis*. Haz. Orhan Şaik Gökyay, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1978.

Gökyay, Orhan Şaik, haz. *Gelibolulu Mustafa Âli, Görgü ve Toplum Kuralları Üzerinde Ziyâfet Sofraları: Mevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l-Mecâlis*. 1: Metin, 2: Sözlük ve Açıklamalar, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1978.

Gülensoy, Tuncer. "Darende'de Konuşulan Gizli Dil Üzerine Notlar." *İnönü Üniversitesi II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler Malatya 19-21 Ekim 1987*. İstanbul, 1988, 136-139.

Hatiboğlu, Vecihe. *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*. Türk Dil Kurumu yayınları, Ankara, 1972.

Hiçyılmaz, Ergun. *Eski İstanbul Hayatı: Yosmalar-Kabadayılar*. Pera Orient yayınları Eski İstanbul Hayatı Serisi: 2, İstanbul, 1996.

Kaptan (Arkan), Özdemir. *Beyoğlu: Kısa Geçmişi, Argosu*. 3. baskı, İletişim yayınları 74, İstanbul Dizisi 4, İstanbul, 1993, 262+18s. (Kitabın diğer baskıları: 1. baskı, Aybay yayınları, [İstanbul], 1988; 2. baskı, İletişim yayınları, İstanbul, 1989; 4. baskı, İletişim yayınları, İstanbul, 1994; 5. baskı, İletişim yayınları, İstanbul, 1998).

Kaygılı, O[smân] Cemal. *Argo Lugatı*. (Bu çalışma, 24 Temmuz-20 Ağustos 1932 tarihleri arasında *Haber* gazetesinde tefrika edilmiş ve şimdiye kadar basılmamıştır.)

Kaygılı, O[smân] Cemal. *İstanbulda Semaî Kahveleri ve Meydan Şairleri*. İstanbul-Eminönü Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi Neşriyatı II, İstanbul, 1937.

- Koçu, Reşad Ekrem. *Patrona Halil: Devlet Gücünü Zedelemiş Bir Serserinin Romanlaştırılmış Hayatı*. Koçu yayınları, İstanbul, 1967.
- Kutal, Gülay. *Biz Duvar Yazısıyız*. İstanbul, 1993.
- Mikhailov, Mikhail. "Matériaux sur l'Argot et les Locutions Populaires Turc-Ottomans." Verlag von Edouard Pfeiffer, Leipzig, 1930. (Morgenlandische Texte und Forschungen içinde, Herausgegeben von A. Fischer.)
- Olcaý, Selâhattin. *Erzurum Ağzı: İnceleme-Derleme-Sözlük*. 2. baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 581, Ankara, 1995.
- Olcaý, Selâhattin, A. Bican Ercilasun ve Ensar Aslan. *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*. 2. baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 419, Ankara, 1988.
- Özdoğan, Erdem. *İngilizce-Türkçe Argo Sözlüğü*. İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1986.
- Özön, Mustafa Nihat. *Türkçe Yabancı Kelimeler Sözlüğü*. İstanbul, 1962.
- Püsküllüoğlu, Ali. *Türkçe Deyimler Sözlüğü*. Arkadaş yayınları. Ankara, 1995, 847 s.
- Saraç, Tahsin. *Fransızca-Türkçe Argo Sözlüğü*. Ankara, 1966.
- Şimşek, Seyfettin, der. *Argo Lügatçesi*. Okay Yayınevi Neşriyatı: 3, İstanbul, 1958, 19 s.
- Şiraliyev, M. Ş. "Azerbaycan'da işlenen Argolar." *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten* 1966 (1967), s. 127-141.
- Topaloğlu, Ahmet. *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ötüken: 207, İstanbul, 1989.
- Türk Dil Kurumu. *Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler*. [I]-II, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 331, Ankara, 1996.
- Türk Dil Kurumu. *Türkçe Sözlük: 1-2*. 9. baskı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 549, Sözlük Bilim ve Uygulama Kolu yayınları Türkçe Sözlükler Dizisi: 1, Ankara, 1998.
- Urfalı Kemal Edip. *Urfa Ağzı*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu yayınları: 25, Ankara, 1991.

Kısaltmalar

Aktunç	Hulki Aktunç. <i>Türkçenin Büyük Argo Sözlüğü (Tanıklarıyla)</i> .
Devellioğlu	Ferit Devellioğlu. <i>Türk Argosu: İnceleme ve Sözlük</i> .
Kaptan	Özdemir Kaptan (Arkan). <i>Beyoğlu: Kısa Geçmişi, Argosu</i> .
<i>Lehçetü'l-Hakâyık</i>	Âlî Bey. <i>Lehçetü'l-Hakâyık: Hakikatlerin Dili</i> .
Şimşek	Seyfettin Şimşek, der. <i>Argo Lügatçesi</i> .
Topaloğlu	Ahmet Topaloğlu. <i>Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü</i> .
<i>Türkçe Sözlük</i>	Türk Dil Kurumu. <i>Türkçe Sözlük: 1-2</i> .